

Муниципальное бюджетное образовательное учреждение

Хадынская средняя общеобразовательная школа

Пий – Хемского кожууна

Республики Тыва»

Зональный ресурсный центр дистанционного обучения детей с ОВЗ

Рассмотрено

Руководитель:
ШМО ГЦ

Протокол № 1

от «28» августа 2024 г.

Согласовано

Заместитель директора по УР

 Байкара В.Г.

от «28» августа 2024 г.

Согласовано

Директор школы
 Монгуш Л.М.

от «28» августа 2024 г.

Адаптированная образовательная программа

по тувинской литературе

ученика 9 класса

Куулар Ангыра

Выполнила: учитель первой категории

Монгуш Л.М.

Хадын 2024 г.

2024-2025 өөредилге чылында кадыының байдалы-биле арга-шинээ кызыгаарлыг уругларга таарыштыр тургускан программа

Эртеми: Төрээн чогаал, 9 класс

Өөреникчи: Куулар Ангыр

Башкызы: Монгуш Любовь Михайловна

Тайылбыр бижик

Кадыынының байдалы-биле арга-шинээ кызыгаарлыг уругларга таарыштыр тургускан программа уругларның психологтуг сайзыралының, өөренип шыдаар арга-шинээниң бот-тускайлаң деңнелин өөренип көргөн, эдип чазаар сорулгалыг болгаш уругларны ниитилел амыдыралынга, чон-биле харылзажырынга чаңчыктырар угланыышкынның программа болур.

Диагнозу база эмчи-психолог, башкылаашкын комиссиязының берген сүмелери:

- 1) инвалид-оол.
- 2) кадыының байдалы кызыгаарлыг болганындан өөредилгени дистанциялыг технологияның дузазы-биле таарыштыр бот-тускайдаң өөредилге программмазын ажыглаары көрдүнгөн.

Кадыкшылының аайы-биле арга-шинээ кызыгаарлыг уругларга тыва аас чогаалы болгаш литератураны өөредириниң сорулгалары

Өөредиглиг сорулгалар:

- чогаал сөзүглелиниң идея-тематиктиг утказын, дылының уран-чеченин, чогаалдың аймаан, бижиттинген төөгүлүг байдалдарын болгаш тургузуунуң онзагай талаларын чогаал теориязының эге билиглеринге даянып сайгарарын уругларга өөредир.
- чечен чогаалдың онзагайын уран чүүлдүң өске хевирлери-биле деңнеп, тыва чогаалдарга идеялиг утказы, тематиктиг угланыышкыны чоок орус болгаш өске-даа чоннарның литературазында чогаалдарны деңнеп сайгарарын уругларга өөредир.
- чогаал сайгарар ажыл-чорудулгага янзы-бүрү медээлерни, сүмелерни (Интернет четкизи, словарьлар, библиографтыг справочниктер, энциклопедиялар) чөптүг ажыглаарын уругларга өөредир.

Кижизидилгелиг сорулгалар:

- бот-тускайлаң туруштуг, сагыш-сеткили байлак, энерел сеткилдиг; төрээн чери, чурту дээш сагыш-човаашкынның көрүштүг номчукчуну кижизидер.
- тыва болгаш өске-даа чоннарның чогаал делегейин сонуургап, номчуп, өөренип чоруур базауран чүүлдүн бүгү хевирлери-биле чергелештир сайгарып билир, делгем көрүштүг номчукчуну, хумагалыг; амыдыралчы үзел-бодалдыг салгалды хевирлээр.

Сайзырадыр сорулгалар:

– уругнуң чогаалда көдүрттүнген чидиг айтырыгларны сеткил-сагыжыңга чоок хүлээп ап, ону делгем, ханы чогаал сөзүглели болгаш амыдырал-биле холбаалыг сайгарар чаянын сайзырадыр.

- уругнуң тургустунуп келир байдалдарга дүүштүр янзы-бүрү харыыны аас болгаш бижимел чугаазыңга илередип, бадыткалдыг харыы берип шыдаар арга-шинээн сайзырадыр.

- бот-тывынгыр чогаадыкчы арга-шинектиг; ханы бодамчалыг, логиктиг боданып билир уругларны эскерип, деткип сайзырадыр.

Төрээн чогаал эртемин кадыының арга-шинээ кызыгаарлыг уругларга өөредириниң ужур-утказы

7 класска чогаал дугайында өөрөнгөн билиглерин 9-ку класска улам ханыладып, системажыдып, чаа өөредилге номунда литература теориязыңга хамаарыштыр берген билиглерни шиңгээдир.

Чогаал сайгарылгазын *тематиктиг принципке* даянып ажылдаарын сүмелеп турар. Чогаал сайгарылгазын төөгүлүг барымдаалар-биле чергелештир сайгарар, тодаргай чижектерге даянып, чогаалдың тыптып, сайзырап келгенин социал-төөгүлүг, культурлуг байдалдар-биле харылзаалыын чайгаар тудуш кылдыр көөрү– *төөгү принципиниң* чогаалды шинчилеп сайгарарының негелдези.

Чогаал «жанры» болгаш аймактар деп билиглер-биле таныжылга уламчылаар.

Сөзүглелди аудиофайл таварыштыр дыңнаар, ону медреселдии-биле, шын дыңнап өөрениринче, чогаалдың үзүндүзүнде азы кезектеринде кандыг бодал кирип турарын, ук бодалдың чугулазын, ооң чогаалга кандыг салдырлыын илередиринче базымны кылып, чогаалды сайгарылгалыг, шүгүмчүлелдиг номчуп өөрениринге белеткел ажылын колдадыр. Сөстүн уран чүүлү болгаш уран чүүлдүн өске хевирлери чаңгыс аай үзел-бодалдыг болгаш сорулгалыг дээрзин уругларга билиндирер, чижектер-биле бадыткаар.

Чогаал сайгарылгазының үезинде өске эртемнер-биле харылзааларга даяныры, литература-критиктиг статьялар-биле ажыл, интернет болгаш өске-даа медээлер чыып

алыр аргаларны кириштирери өөреникчинин чогаал эртемин өөрөнгенин бот-тускайлаң түннелдерин үндүрер. Уругларнын билдинмес айтырыгларга харыны боттары дилеп тывар, шийтпирлээр ужурлуг айтырыгларга даяныр схема-план тургузуп, интернеттен азы өске-даа тыпкан факт-материалдар-биле ажылдаарын чедип алыры – өөрөдиринин кол негелдези бооп турар.

Өөрөдилге планында “Төрөөн чогаал” эртемин эрттирер шактары

- 1) 9 - ку класска неделяда 1 шак (ниитизи-биле чылда 35 шак);
- 2) “Скайп” деп программаның дузазы-биле дистанциялыг кичээлдерни эрттирер; болдунар болза башкы-биле кады кичээлдеп болур аргалыг.

Өөрөдилге талазы-биле кол бергедээшкinner

- билиинин деңнели доктаамал эвес;
- бот тускайлаң ажылдап шыдавазыүбилбези;
- сөзүглел-биле ажылдап билбези;
- айтырыгга аас азы бижимел-биле делгереңгей хары берип шыдавазы;
- монолог болгаш диалог тургузуп шыдавазы;
- ажыглаар сөстөринин кызыгаарлыгы.

Өөрөдилгенин хыналда хевири

- аас-биле хары,
- бижимел хары,
- тестилер-биле ажыл,
- семинар хевири,
- бот ажылдар,
- проект ажылы,
- мультмедиялыг ажылдар,
- реферат.

Программаның утка-тургузуу болгаш эдип-чазаары

Кадынын арга-шинээ кызыгаарлыг болганындан өөрөдилгени эдип-чазаар угланышкынныг чорударынын принципин сагывышаан, уругларнын угаан-медерелинин болгаш психологтуг онзагайларын (өөрөнип турар билиглерин дораан билип ап шыдавас, шылаачал, уттуучал азы санаторий-курорттарга эмнедип үр хуусаада чоруптары дээш о.ө) барымдаалааш, өөрөдилге материалын класстар аайы-биле хуваарда чадаланчак принципти ажыглаан.

Өөреникчилернин кол билиглери болгаш мергежилдери

9- ку классты доозуп тура, өөреникчилери дараазында мергежилдерни болгаш чаңчылдарны чедип алып ужурулуг.

- алгыш-йөрээлдерни аас чугаага ажыглап билири;
- шээжи-биле өөрөнгөн чогаалдарын шын аянын, тода чугаалап билир болгаш аудиофайлга бижидип билир;
- өөрөнгөн чогаалдарының уткаын болгаш ында болуушкуннарны дес-дараалай чугаалаар болгаш оларга презентацияларны, проект-төлевилелдерни, мультфильмнерни тургузуп билир;
- номчаан чүүлүнге бодунуң хамаарылгазын илередип билир, кыска үнелелди бижиир;
- интернет четкизинден херек материалды тып база шилип билир.

9 класс төрөөн чогаал Куулар Ангыр

(неделяда 1 шак, чылда 35 шак)

№	-+Кичээлдин темасы	шагы	План ёзугаар	Херек кырында
1	Кириилде кичээл Тыва литератураның укталган дөстери	1	03.09	
2	Тыва улустуң маадырлыг тоолдары	1	10.09	
3	Танаа -Херел	1	17.09	
4	Тоң – Аралчын хаан	1	24.09	
5	Күлтегинге тураскааткан биче бижик	1	01.10	
6	Донгак Барыкаан «Марттың сези»	1	08.10	
7	Самбукайның чугаазы	1	15.10	
8	С,А,Сарыг –оол «Херээжен»	1	22.10	
9	В,Л,Эренчин «Дөнен – Шилгим»	1		
10	Кадарчы уруг	2	05.11	
11	Тере – Хөл		12.11	

12	А,Ч,Тамба – Сүрүң «Шеми – Бажы»	1	19.11	
13	Уран – чечен аныяктар	1	26.11	
14	Ч.с «Мээн сонуургаан чогаалым»	1	03.12	
15	С,Тока Каргыга чорааным	3	10.12	
16	М,Ы, Идам –Сүрүң «Өөрүшкүнүн дээди чурту»		17.12	
17	Частын салгынынга		24.12	
18	Сеңээ	1	15.01	
19	Союспаң	1	22.01	
20	Союспаң	1	29.01	
21	Баллада дугайында билиг	1	04.02	
22	Чогаадыг «Мээн ынак маадырым»	1	11.02	
23	С.Б.Пюрбю «Эртенгиниң ыры»	1	18.02	
24	Тулчуушкунче	1	25.02	
25-28	С.А.Сарыг –оол Саны – Мөге» Саны –Мөге Б.Д.Хөвөңмей «Эргим өңнүк» Идегели оскундурган	4	04.03 11.03 18.03 01.04	
29	Хыналда тест	1	08.04	
30	Аныяк Биче -оол	1	15.04	
31	Эдертиг	1	22.04	
32	КДН Тыва өңнүктерге	1	29.04	
33	Туннел кичээл СТМ (Сагынгыр – тывынгыр маргылдаа	1	06.05	
34	Чайгы онаалгалар	1	13.05	